

Jeremia 8

1 In die tijd, spreekt de HEERE, zullen zij de beenderen van de koningen van Juda, de beenderen van hun vorsten, de beenderen van de priesters, de beenderen van de profeten en de beenderen van de inwoners van Jeruzalem uit hun graven halen,

2 en ze uitspreiden voor de zon, voor de maan en voor heel het leger aan de hemel, die zij hebben liefgehad, die zij hebben gediend, die zij achterna zijn gegaan, die zij hebben geraadpleegd en waarvoor zij zich hebben neergebogen. Die zullen niet verzameld en niet begraven worden: als mest op de aardbodem zullen zij zijn.

3 Dan zal de dood verkozen worden boven het leven door heel het overblijfsel van hen die overgebleven zijn uit dit boosaardige geslacht, op alle plaatsen waar zij overgebleven zijn, waarheen Ik hen verdreven zal hebben, spreekt de HEERE van de legermachten.

4 Zeg verder tegen hen: Zo zegt de HEERE: Zal men vallen en niet weer opstaan? Of zal men zich afkeren en niet terugkeren?

5 Waarom heeft dan dit volk, Jeruzalem, zich afgekeerd met een altijddurende afkeer? Zij houden vast aan bedrog, zij weigeren terug te keren.

6 Ik heb er acht op geslagen en geluisterd: zij spreken wat juist niet behoorlijk is. Er is niemand die berouw heeft over zijn slechtheid door te zeggen: Wat heb ik gedaan? Eenieder keert zich af en draaft maar door, als een paard dat zich in de strijd stort.

7 Zelfs een ooievaar in de lucht kent zijn vaste tijden, tortelduif, zwaluw en kraanvogel nemen de tijd van hun aankomst in acht, maar Mijn volk kent niet het recht van de HEERE.

8 Hoe kunt u dan zeggen: Wij zijn wijs, en de wet van de HEERE is bij ons! Voorwaar, zie, de leugenpen van de Schriftgeleerden heeft die wet tot leugen gemaakt.

9 De wijzen zullen beschaamd staan, ontsteld zijn en gevangen worden. Zie, zij hebben het woord van de HEERE verworpen, wat voor wijsheid zouden zij dan hebben?

10 Daarom zal Ik hun vrouwen aan anderen geven, hun akkers aan bezetters. Want van klein tot groot is ieder van hen uit op winst. Van profeet tot priester, pleegt ieder van hen bedrog.

11 Zij genezen de breuk van de dochter van Mijn volk op het lichtst door te zeggen: Vrede, vrede! Maar er is geen vrede!

12 Staan zij beschaamd, omdat zij een gruweldaad gedaan hebben? Ze schamen zich zelfs niet in het minst, ja, zij weten van geen blozen. Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen, ten tijde van de vergelding aan hen, zullen zij struikelen, zegt de HEERE.

13 Ik ga hen volkomen wegvagen, spreekt de HEERE. Er zijn geen druiven aan de wijnstok, geen vijgen aan de vijgenboom, en de bladeren zijn verwelkt. Wat Ik hun gaf, daaraan gaan zij voorbij.

14 Waarom blijven wij zitten? Verzamel u, laten wij naar de versterkte steden gaan en daar zwijgen, want de HEERE, onze God, heeft ons doen zwijgen. Hij heeft ons galwater te drinken gegeven, omdat wij tegen de HEERE gezondigd hebben.

15 Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds, naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking.

16 Vanuit Dan wordt het gesnuif van zijn paarden gehoord, heel het land beeft van het geluid van het gehinnik van zijn hengsten. Zij komen en verslinden het land en al wat het bevat, de stad en wie erin wonen.

17 Voorzeker, zie, Ik ga slangen, gifslangen op u af sturen, waartegen geen bezwering is, en die zullen u bijten, spreekt de HEERE.

18 Als ik mij wil verkwikken, overvalt mij verdriet, mijn hart is afgemat in mij.

19 Let op, het geluid van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk, uit een zeer ver land: Is de HEERE dan niet in Sion, of is haar Koning niet bij haar? Waarom hebben zij Mij tot toorn verwekt met hun beelden, met nietige afgoden uit den vreemde?

20 De oogst is voorbij, de zomer is ten einde, en nog zijn wij niet verlost.

21 Om de breuk van de dochter van mijn volk ben ik gebroken, ik ga in het zwart gehuld, verschrikking heeft mij aangegrepen.

22 Is er geen balsem in Gilead? Of is er geen geneesheer daar? Want waarom is er dan geen herstel opgetreden bij de dochter van mijn volk?

Wat is wijsheid?

In Jeremia 8 gaat het om wijsheid. U kent de vraag ‘*Wat is wijsheid?*’ U vraagt het uzelf vermoedelijk wel eens af. Wat is nu het verstandigste om te doen? Die vraag hield de mensen van toen bezig. Niet zolang geleden stonden we voor problemen waarbij dezelfde vraag werd opgeworpen. Noem een voorbeeld. Veel mensen hadden een zgn. tophypotheek genomen. Soms was hun hypotheek nog meer waard dan hun huis. Toen de recessie uitbrak kwam hun huis – zoals we dat noemen – ‘onder water te staan.’ Hoe konden ze zo onverstandig zijn, hoorde je overal om je heen. Met de kennis van dat moment wisten we beter, maar je zult ze niet de kost geven wie het overkwam. Die mensen hebben zich indertijd vermoedelijk ook afgevraagd ‘*Wat is wijs?*’ Het maken van schuld was voor tweeverdieners vrij lucratief. Wie veel geld verdient heeft met een hoge hypotheek namelijk een forse aftrekpost van de belasting. We zitten nu bij de kern van het probleem: *Wat is wijsheid?* lijkt het antwoord te geven op de vraag: Wat is het meest lucratief? Welke optie is voor mij het meest gunstig in financieel opzicht of wat mijn gezondheid betreft of qua loopbaanplanning enz. Het is vaak de vraag naar ‘wat het meest gunstige is.’ Wat pakt voor mij het beste uit?

Wat is wijsheid?

Ontzag voor God is het begin van de wijsheid.

Ook in de Bijbel lijkt wijsheid verweven met geluk en succes. In het Jeremia 8 komen we het woord Gochma (= wijsheid) tweemaal tegen. Jeremia 8:8,9 Gochma heeft dezelfde oorsprong als *goochem* in het Jiddisch van Mokum in Amsterdam. Bij *goochem* stellen we ons vaak weer een andere persoon voor dan bij een wijs iemand. *Een goochemerd* is meer een slimmerik. Linke Loetje. Hoe dan ook, er is een idee gegroeid dat een persoon die succesvol is, goed bezig zou zijn in de ogen van God. Had de HEERE niet Zelf gezegd dat wanneer de Israëlieten zich aan Zijn geboden zouden houden ieder van hen *onder zijn eigen vijgenboom en zijn eigen wijnrank zou zitten?* 1 Koningen 5:5 Micha 4:4 Had God

geen welvaart en rust voor ogen geschilderd bij de mensen die Hem trouw zouden dienen? Ja zeker. Er is zo iets als *de zegen en de vloek* die het volk Israel – in twee delen opgedeeld op de heuvels van de Gerizim en de Ebal – elkaar heeft toegesproken. Deuteronomium 27 Het zou allemaal heel duidelijk liggen: Dient een mens zijn God dan zou het hem voor de wind gaan. Raakt iemand los van God dan zou dat het begin van het einde zijn. Deuteronomium 28 Wanneer we het vervolgens over *de wijsheid* hebben, zie je dit nog eens uitvergroot in Spreuken 3:13-19 *Welzalig is de mens die wijsheid vindt, de mens die inzicht verkrijgt, want haar opbrengst is beter dan de opbrengst van zilver en haar inkomen beter dan bewerkt goud, zij is kostbaarder dan robijnen. Al jouw wensen zijn met haar niet te vergelijken. Lengte van dagen is in haar rechterhand, in haar linkerhand zijn rijkdom en eer. Haar wegen zijn lieflijke wegen, al haar paden zijn vrede. Zij is een boom des levens voor wie haar vastgrijpen: wie haar vasthouden, zijn gelukkig te prijzen. De HEERE heeft de aarde met wijsheid gegrondvest, de hemel met inzicht gevestigd.* Koning Salomo stond bekend om zijn wijsheid. Toen God hem voor de keus stelde: ‘Wat kies je als jonge koning? Rijkdom of het leven van je vijanden of een lang leven of het vermogen om te onderscheiden tussen goed en kwaad?’ Salomo koos voor het laatste en kreeg – omdat hij de verstandigste keus had gemaakt – al het andere erbij. ‘Zo wijs als Salomo’, luidt het spreekwoord. 1 Koningen 3:4-15 Een verstandig mens heeft groot ontzag voor God. Het Spreukenboek verwoordt dit heel mooi in Spreuken 2:1-12 *Mijn zoon, als je mijn woorden aanneemt, en mijn geboden bij je opbergt, om je oor acht te doen slaan op de wijsheid, als je je hart neigt naar het inzicht, ja, als je roept om het verstand, je stem laat klinken om inzicht, als je het zoekt als zilver, het naspeurt als verborgen schatten, dan zul je de vreze des HEEREN begrijpen, de kennis van God vinden. De HEERE geeft immers wijsheid, uit Zijn mond komen kennis en inzicht. Hij houdt voor de oprechten wijsheid gereed, Hij is een schild voor hen die in oprechtheid hun weg gaan, opdat zij de paden van het recht in acht nemen. Hij bewaart de weg van Zijn gunstelingen. Dan zul je gerechtigheid en recht begrijpen, en billijkheid, op elk goed spoor. Ja, in je hart zal wijsheid komen en kennis zal aangenaam zijn voor je ziel. Bedachtzaamheid zal over jou waken, inzicht zal je beschermen, om je te redden van de verkeerde weg, van de man die verderfelijke dingen spreekt,*

Zo wijs als Salomo

Het woord wijsheid heeft iets in zich wat gemakkelijk leidt tot dwaasheid.

Nu zijn er in ieder geval twee dingen die fout kunnen gaan met de wijsheid. En dat is: Iemand zou kunnen denken dat als hij zijn eigen geluk en winst nastreeft, hij goed bezig is. Want als hij slaagt in het leven heeft dit voor omstanders althans de schijn in zich dat God met vriendelijke ogen naar hem kijkt. God zegent de rechtvaardige. Als alles er op wijst dat het goed met je gaat – je bent gezond en

je bent niet onbemiddeld, je hebt een mooie vrouw en veelbelovende kinderen – dan kijkt God vriendelijk naar zo iemand. Zie je hoe bedrieglijk dit is? Iemand kan er zelf voor zorgen dat alles er uitziet alsof hij door God gezegend wordt. Maar dat is de omgekeerde wereld. Het is niet zo dat succes het bewijs is van goddelijke zegen. Nee, gehoorzaamheid aan de HEERE brengt Gods zegen met zich mee. God kijkt met vriendelijke ogen naar die mensen die tot hem bidden, die Hem hun vragen voorleggen, die Hem volgen en Hem dienen. Het zal u niet ontgaan zijn hoe het de HEERE steekt dat de mensen in Jeruzalem – van hoog tot laag – de goden van de hemel aanbidden en raadplegen en volgen. *Jeremia 8:2 en ze uitspreiden voor de zon, voor de maan en voor heel het leger aan de hemel, die zij hebben liefgehad, die zij hebben gediend, die zij achterna zijn gegaan, die zij hebben geraadpleegd en waarvoor zij zich hebben neergebogen. Die zullen niet verzameld en niet begraven worden: als mest op de aardbodem zullen zij zijn.* Ze proberen hun hoge levensstandaard veilig te stellen buiten God om. De afgoden hebben zo hun specialiteit. De een levert een grote oogst de ander vruchtbaarheid enz. De indruk wordt gewekt dat uw dienst aan de afgod een wederdienst oplevert. De voordelen – die men eerder bij God haalde – haalt men nu bij de concurrent. Met andere woorden: Het gaat hen niet om God maar het gaat hen om voorspoed en succes. De erecode is: God gehoorzamen dan zal Hij je zegenen. Een wijs mens doet alles uit ontzag voor God. Dan mag hij/zij zegen verwachten. Maar niet andersom. God laat het er ook niet bij zitten. *Jeremia 8:9,10 De wijzen zullen beschaamd staan, ontsteld zijn en gevangen worden. Zie, zij hebben het woord van de HEERE verworpen, wat voor wijsheid zouden zij dan hebben? Daarom zal Ik hun vrouwen aan anderen geven, hun akkers aan bezetters. Want van klein tot groot is ieder van hen uit op winst. Van profeet tot priester, pleegt ieder van hen bedrog.* Misschien hebben ze een tijdlang de schijn kunnen ophouden dat ze aan de goede kant stonden. Die mensen gingen door voor ‘wijs’. Ze werden zogenaamd ‘gezegend’. Althans, het ging ogenschijnlijk heel goed met hen. Ze hadden vrouw en kinderen en landerijen en wat niet al. Maar niet alles is wat het schijnt. Op een gegeven moment vallen ze lelijk door de mand, want wat gaat er gebeuren? God geeft hun vrouwen aan anderen en hun landerijen gaan over in de handen van hun vijanden. Hoezo gezegend door God? Dat gebeurt er met mensen die alleen maar uit zijn op hun eigen voordeel. Mensen die het allemaal niet zo nauw nemen, als zij er maar gunstig uitspringen. Ze komen van een koude kermis thuis. Omdat ze iedereen bedriegen. Daarom. Ze houden zich totaal niet aan Gods geboden en Gods bedoeling delen zij niet.

De vijf wijze en de vijf dwaze meisjes.

Grensoverschrijdend gedrag

Het is vervelend om te zeggen, maar het woord *wijsheid* heeft nog iets in zich wat in Bijbels opzicht gemakkelijk leidt tot dwaasheid. Wat wil het geval? Alleen al het noemen van het woord *wijsheid*, of de vraag stellen; 'Wat is wijsheid?', geeft aan een opmerking of advies een Bijbels cachet. Toch is het enige wat bij *wijsheid* Bijbels gezien relevant is, de vraag: 'Is het in overeenstemming met de Bijbel?' Ook de Psalmen komen tot deze conclusie. Psalm 111:10 *De vreze des HEEREN is het beginsel van wijsheid, allen die ernaar handelen, hebben een goed inzicht; Zijn lof houdt voor eeuwig stand.* Laten we het zevende gebod nemen. Als een jongen en een meisje verliefd worden; hoeveel christelijke stelletjes wachten met de gemeenschap tot het huwelijk? Toch lijkt dat de aangewezen weg Bijbels gezien. De kerkleiding kan hier niet veel aan doen omdat het zich meestal onttrekt aan hun waarneming. Bij een samenwonend stel ligt dit anders. Dit zou je als ouderling of als predikant ter sprake moeten brengen. Maar de ouders zijn vaak heel blij dat de jonge mensen naar de kerk gaan. 'Dominee, u gaat me toch niet vertellen dat dit samenwonende stel geen kerkelijk huwelijk krijgt? U wilt dit stelletje toch niet weerhouden om belijdenis te doen; omdat ze samenwonen? Wees blij dat ze geloven en iets met de kerk willen.' Geloven en tegelijkertijd de Bijbelse normen links laten liggen; Is dat de weg? Het verschillende beleid van de kerken werkt ook al niet mee. Wat je in deze kerk niet kunt krijgen – een kerkelijk huwelijk voor een samenwonend stel – kun je wel regelen als je een kerkdeur verder gaat. Niet alleen jongeren, maar ook ouderen of mensen van middelbare leeftijd nemen het – als het er op aankomt – op het punt van de Bijbelse richtlijnen niet zo nauw. Wanneer je let op echtscheidingen en nieuwe relaties merk je dat het eigen geluk de norm is waarvoor bijna alles moet wijken. Je gunt elkaar toch ook dat geluk? *Wijsheid* is vaak het woord dat de toegeeflijkheid van de kerkleiding moet dekken. Het wappert als een vlag op een modderschuit. De kerk leidt op dit moment – wanneer het alleen al gaat om de huwelijksethiek – een bijzonder slordig leven. Zou het op andere gebieden – dan de huwelijksethiek – beter toegaan? Houden we ons daar wel aan Gods geboden en adviezen? Het is gemakkelijk iets te vinden van de mensen in de tijd van Jeremia. Het wordt iets lastiger als we naar ons eigen leven en onze eigen kerkelijke praktijk kijken. We zijn niet veel anders. In feite gaan we misschien nog niet zover dat we ook het dienen van andere goden goedvinden, maar het principe van de Bijbelse norm wordt te vaak vervangen door persoonlijk geluk. Wie het mechanisme van de afgodendienst kent zal zich realiseren hoe dicht dit bij elkaar ligt: het eigen geluk stellen boven de normen en waarden van de Bijbel. Noemde de Heere Jezus het geld niet de Mammon? Als geld de norm wordt komen de zaken anders te liggen. Wat mensen gelukkig maakt is goed? Wat geld oplevert is goed? Als dit ook voor veel christelijke mensen vandaag de dag waar is – en ik vrees dat het waar is – is het wel even schrikken.

Gunt u die mensen dan geen geluk?

Wijsheid heeft veel weg van dwaasheid, want het gaat lang niet altijd goed met een wijs mens.

Prediker

Dit brengt ons tot het derde gevaar dat de Bijbelse *wijsheid* bedreigt. Het is de idee dat als het niet goed met iemand gaat – hij of zij is ziek, werkeloos, gescheiden, heeft geen kinderen en is niet erg rijk enz. – God niet met welgevallen naar zo'n persoon zou kijken. Het gevaar dat de Bijbelse *wijsheid* bedreigt is dat de filosofie die achter dit woord schuilgaat vaak niet klopt. De filosofie is 'dat het een mens die zich aan Gods Woord houdt, goed gaat.' Het zou zo iemand altijd voor de wind gaan. Hij of zij kan de zegeningen *tellen*. Het boek Prediker en het boek Job vertellen ieder op hun eigen manier dat de achterliggende filosofie op een vergissing berust, want, zegt Prediker 'Wat wij kunnen zien – wat onder de zon gebeurt – laat nog al eens het tegenovergestelde zien.' Prediker vertelt van de uitzondering op de regel. Daar is een rechtvaardig mens. Wat zien wij? Het gaat helemaal niet goed met hem. Zijn eer, zijn geluk, zijn financiële situatie is beroerd. Verderop zie je een onrechtvaardig mens. Het gaat hem voor de wind. Toch spreekt de Prediker de zekerheid uit dat het (uiteindelijk) beter zal aflopen met de rechtvaardige dan met de goddelozen, al heeft de rechtvaardige hier en nu soms de schijn tegen. Prediker 8:12-14 *Hoewel een zondaar honderdmaal kwaaddoet, verlengt God zijn dagen. Toch weet ik dat het goed zal gaan met hen die God vrezen, die voor Zijn aangezicht vrezen. Maar de goddeloze zal het niet goed gaan en hij zal zijn dagen niet verlengen. Hij zal zijn als een schaduw, want hij vreest niet voor Gods aangezicht. Er is iets vluchtigs wat op de aarde plaatsvindt: er zijn rechtvaardigen die het vergaat naar het werk van de goddelozen, en er zijn goddelozen die het vergaat naar het werk van de rechtvaardigen. Ik zeg dat ook dit vluchtig is.* 'Het is vaak de omgekeerde wereld', aldus Prediker. De slechterik ontvangt zelfs een eervolle begrafenis. Dat is volgens diezelfde Prediker een van de ergste dingen die een gelovig mens kan overkomen: geen begrafenis. Prediker 6:3 *Als iemand honderd kinderen verwekt en vele jaren leeft, zodat de dagen van zijn jaren vele zijn, maar hij zichzelf niet verzadigt met het goede, en er zelfs geen graf voor hem is, dan is, zeg ik, een misgeboorte beter af dan hij.* Jeremia 8:1 begint met een bijzonder oneervol levenseinde. De beenderen van de koningen van Juda, van de raadsheren, de priesters, de profeten en de inwoners van Jeruzalem zullen niet worden verzameld en begraven, maar als mest op de akkers blijven liggen. Postuum wordt de slechtheid van de mensen in Jeruzalem ten toon gespreid. Ze krijgen alsnog hun verdiende loon. Prediker stelt geheel terecht dat de werkelijke zegen – een leven na dit leven – zich aan ons oog onttrekt. Toch blijft het lastig dat wat wij met onze ogen zien, vaak niet klopt met onze verwachting. Goede mensen hebben een zwaar leven, terwijl slechteriken aan het langste eind lijken te trekken.

Geen begrafenis is volgens Prediker een van de ergste dingen die een gelovig mens kan overkomen.

Job

Het boek Job is de schreeuw van een rechtvaardig mens, die alles moet meemaken wat een mens maar aan narigheid kan doormaken. Hij gaat net niet dood. Daar komt dan nog bij dat zijn eigen vrienden de achterliggende idee van de wijsheid zijn toegedaan. Zij zeggen: 'Het gaat slecht met jou Job, **dus** – let op het woordje *dus* – jij moet gezondigd hebben.' Nou dan heb je aan Job een hele slechte. Het boek Job en het boek Prediker zijn de Bijbelse onderstreping van de waarheid dat wij wel rechtvaardig moeten leven, maar er niet op moeten rekenen op die manier altijd te zullen behoren tot de gezondste en gelukkigste en rijkste mensen op aarde. Die vlieger gaat maar zeer zelden op. 'Kijk maar naar Jeremia. Een eerlijk en gelovig mens die een zwaar leven leidt.' Zo zijn er meer in de Bijbel. De mensen die de Heere Jezus zien en er op letten hoe het met Hem afloopt, denken ook dat Hij door God is verworpen. Jesaja 53:4 *Wij hielden Hem echter voor een geplaagde, door God geslagen en verdrukt.* Het valt blijkbaar niet mee om iemand te zien met wie het niet goed gaat en het toch voor mogelijk te houden dat God achter deze persoon staat. Hoe het ook zij, wat je in de regel ziet is dat het de rechtvaardige mensen tegenzit op allerlei manieren. Iets is goed, niet omdat het ons wat oplevert, maar omdat God het zegt. Iets is slecht niet omdat we er nadeel van ondervinden, maar omdat God het zegt. Rechtvaardige en wijze mensen houden zich aan Gods Woord of ze er nu beter van worden of niet. Uiteindelijk zal het worden beloond in een leven na dit leven.

Job en zijn vrienden

De gevolgen voor de zogenaamd 'wijze mensen' van Jeruzalem.

Als we vanuit deze wetenschap Jeremia 8 lezen, zien we – zoals gezegd – tot onze verrassing dat de slechteriken postuum hun verdiende loon krijgen. Wat wil het geval? Het gaat om de koningen de priesters en de profeten en de inwoners van Jeruzalem. Als de vijand binnenvalt worden de inwoners van Jeruzalem geconfronteerd met een niets en niemand ontziende wreedheid. Zelfs de graven van overleden koningen worden geopend, vermoedelijk om te kijken of er nog iets van waarde in is. De graven van de koningen Achaz en Manasse zijn het voorwerp van grafroof. Hun beenderen worden achteloos uit het graf op de grond gegooid. Daar liggen ze onder een open hemel. Kijk nu toch eens. Dat waren de koningen die de dienst aan de goden van de zon en de maan en de sterren hebben

geïntroduceerd. 2 Koningen 21 Als je zorgvuldig leest zie je hoe hun optreden de HEERE van de hemel gegriefd heeft. Ze vereerden die godinnen van de hemel met alle toewijding. Ze volgden hen. Ze vroegen hen om raad. Ze knielden voor hen neer. Het ging niet om een godsdienst die die koningen eigenlijk niet interesseerde. Ze gaven zich er aan over. Je merkt hoeveel pijn het de HEERE doet dat ze Hem niet langer toegewijd waren. Hem volgden ze niet. Hem vroegen ze niet langer om raad. Voor Hem knielden ze niet neer. Jeremia 8:1,2 *In die tijd, spreekt de HEERE, zullen zij de beenderen van de koningen van Juda, de beenderen van hun vorsten, de beenderen van de priesters, de beenderen van de profeten en de beenderen van de inwoners van Jeruzalem uit hun graven halen, en ze uitspreiden voor de zon, voor de maan en voor heel het leger aan de hemel, die zij hebben liefgehad, die zij hebben gediend, die zij achterna zijn gegaan, die zij hebben geraadpleegd en waarvoor zij zich hebben neergebogen. Die zullen niet verzameld en niet begraven worden: als mest op de aardbodem zullen zij zijn.* Koning Josia had hetzelfde ook laten doen bij de priesters en alle leidinggevendenden die betrokken waren bij het dienen van andere goden. Hij had hun beenderen uit het graf laten halen en ze in de open lucht verbrand als afschrikwekkend voorbeeld. Zo zou het de mensen vergaan die zich schuldig zouden maken aan afgoderij. In 2 koningen 23:16 *Toen Josia zich omkeerde en de graven zag die daar op de berg waren, stuurde hij boden en liet de beenderen uit de graven halen. Vervolgens verbrandde hij ze op dat altaar en verontreinigde dat, overeenkomstig het woord van de HEERE dat de man Gods verkondigd had, die deze woorden verkondigde.* Alleen het graf van de godsmann – die het allemaal voorspeld had – liet koning Josia ongemoeid. Niet alleen zouden hun graven omgewoeld worden en hun beenderen onverschillig op de aarde geworpen, maar alle inwoners van Jeruzalem zullen in die tijd liever dood zijn dan levend. Het leven is in die tijd niet om te harden. Jeremia 8:3 *Dan zal de dood verkozen worden boven het leven door heel het overblijfsel van hen die overgebleven zijn uit dit boosaardige geslacht, op alle plaatsen waar zij overgebleven zijn, waarheen ik hen verdreven zal hebben, spreekt de HEERE van de legermachten.* Zo vergaat het de mensen die geluk en eer verkozen boven de dienst en de toewijding aan God. Zogenaamde wijsheid is als het er op aankomt dwaasheid. Een dwaas is namelijk iemand die doet alsof God niet bestaat. Psalm 14:1 *De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God.*

De beenderen zullen niet worden begraven.

Als een normale reactie ongewoon wordt.

We hebben het wel eens gehad over de veelheid aan metaforen waar Jeremia en de HEERE gebruik van maken. De dingen van de mensen worden vergeleken met die uit de natuur. Een metafoor helpt om iets met woorden te laten zien. Het visualiseert het gesprokene. Dat helpt om de lezer te laten

begrijpen wat hij leest en te overtuigen. Het vreemde in Israël is echter dat er soms sprake lijkt van een omgekeerde wereld. Woorden als *opstaan* en *omkeren* zijn termen die ook in het geloof gebruikt worden en een geestelijke betekenis hebben. Ze zijn het tegenovergestelde van vallen en struikelen en verdwalen. Opmerkelijk is dat die woorden met hun geestelijke betekenis afgeleid zijn van het leven van alle dag. Ieder mens kent de ervaring van vallen en opstaan. Ieder mens kent ook de situatie waarin hij of zij verdwaald is. Wat doen we in zulke gevallen? Als we gevallen zijn proberen we weer te gaan staan. Als we verdwaald zijn proberen we de goede weg terug te vinden. Wat de normaalste zaak is voor ieder mens, is blijkbaar abnormaal voor het gelovige Israel. Zij zijn gevallen – zij zijn van hun geloof gevallen – maar ze staan niet meer op. Ze zijn verdwaald, maar gaan niet terug om de goede weg te vinden. Jeremia 8:4-6 *Zeg verder tegen hen: Zo zegt de HEERE: Zal men vallen en niet weer opstaan? Of zal men zich afkeren en niet terugkeren? Waarom heeft dan dit volk, Jeruzalem, zich afgekeerd met een altijddurende afkeer? Zij houden vast aan bedrog, zij weigeren terug te keren. Ik heb er acht op geslagen en geluisterd: zij spreken wat juist niet behoorlijk is. Er is niemand die berouw heeft over zijn slechtheid door te zeggen: Wat heb ik gedaan? Eenieder keert zich af en draaft maar door, als een paard dat zich in de strijd stort. Ze ontkennen dit natuurlijk. Ze zouden wél berouw hebben. Ze zouden wél opstaan en teruggaan om de goede weg te zoeken. Maar God zegt dat ze dit niet hoeven te ontkennen. Hij weet heel goed wat ze doen. Niemand bekeert zich. Niemand staat op. Dat is wat?! We hebben het over *wijsheid*. Als nu de gewone menselijke reactie al niet meer wordt gevonden, wat moet dan de *wijsheid*? Als het menselijke leven zelf een metafoor is – die al niet meer werkt – zou de natuur dan overtuigen? Voor wie dan toch een metafoor wil horen vergelijkt de HEERE de mensen met de dieren, om precies te zijn met *de trekvogels*. Iedereen verbaast zich over die vogels. Mensen vragen zich af; ‘Hebben ze een inwendig kompas en een inwendige klok?’ Niemand weet het precies, maar de vogels besluiten op een bepaald moment gezamenlijk om weg te gaan naar een warme of koude plaats. Ieder jaar voltrekt zich dezelfde vogeltrek en ieder jaar komen ze op gezette tijden weer terug. Die vogels voelen dat aan. Maar Gods volk – dat is de vergelijking – voelt totaal niet aan wat God van hen verwacht. Ze kennen de tijd en route niet. De goede weg en de juiste tijd is hen volstrekt onduidelijk. Letterlijk zegt God dat ze *Zijn mispath = Zijn recht* niet kennen. Jeremia 8:7 *Zelfs een ooievaar in de lucht kent zijn vaste tijden, tortelduif, zwaluw en kraanvogel nemen de tijd van hun aankomst in acht, maar Mijn volk kent niet het recht van de HEERE.**

Ze hollen steeds maar door als een paard.

De gierzwaluwen kennen de tijd van hun trek.

Eigen-wijs.

Jeremia keert zich tegen mensen die denken dat ze heel slim bezig zijn. Want ze streven allemaal hun eigen geluk en winst na. Ze vinden zichzelf heel verstandig. Dit is vaak al een veeg teken. We lezen het in Jeremia 8:8 *Hoe kunt u dan zeggen: Wij zijn wijs, en de wet van de HEERE is bij ons! Voorwaar, zie, de leugenpen van de Schriftgeleerden heeft die wet tot leugen gemaakt.* Wees niet eigen-wijs zegt de apostel. Deze mensen vinden zich zelf heel slim. Maar – zult u zeggen – ze laten zich toch voorstaan op Gods wet? Dat klopt. Ze denken als wij het nou zo doen, dan pakken we de grootste winst voor onszelf op het gebied van gezondheid en in financieel opzicht en op het gebied van geluk en vrede. Ze verpakken het heel slim (= goochem). Ze zeggen: *de wet van de HEERE is bij ons.* De suggestie is dat ze er voor gaan om de HEERE te raadplegen en te dienen en te volgen, maar ondertussen doen ze heel iets anders. De schrijvers – dat waren de mensen van wie de mensen afhankelijk waren in het onderwijs uit de Thora – sloegen er maar een slag naar. Ze schreven de zaken zo op dat het henzelf het beste uitkwam. De waarschuwing die Johannes geeft aan het einde van zijn boek Openbaring 22:18,19 – namelijk om niets toe te voegen aan de Bijbel en ook niets te schrappen – is op deze mensen van toepassing. Wat hun niet aansprak, krasten ze door. En wat hen gunstiger voorkwam, voegden ze tussen de regels toe. Niemand kon hen controleren. Er konden maar weinig mensen lezen en nog minder mensen schrijven. We lezen het in Jeremia 8:8 *Voorwaar, zie, de leugenpen van de Schriftgeleerden heeft die wet tot leugen gemaakt.* Ze denken heel slim te zijn en veel voordeel te behalen op allerlei terreinen maar in feite snijden ze zichzelf lelijk in de vingers. *Wijsheid* is ontzag hebben voor de HEERE. Het is uiteindelijk niet erg handig wanneer een mens God tegen zichzelf in het harnas jaagt. En dat doen deze mensen door eigenhandig de tekst aan te passen aan hun wensen. God zal er Persoonlijk voor zorgen dat een gehoopte toekomst van luxe en voorspoed en gezondheid zal veranderen in het tegenovergestelde. Jeremia 8:9,10 *De wijzen zullen beschaamd staan, ontsteld zijn en gevangen worden. Zie, zij hebben het woord van de HEERE verworpen, wat voor wijsheid zouden zij dan hebben? Daarom zal Ik hun vrouwen aan anderen geven, hun akkers aan bezetters. Want van klein tot groot is ieder van hen uit op winst. Van profeet tot priester, pleegt ieder van hen bedrog.* Dit moet heel vervelend zijn voor de zogenaamde wijzen. Ze lieten alles lopen om maar aan hun doelen te komen: rijkdom en gezondheid en een leventje waarin ze geen gevaar liepen. Maar als iedereen ziet dat je vrouw wordt weggegeven aan een ander en je akker verpatst, dan brengt hun lot hun dwaasheid aan het licht. De bedrieger wordt bedrogen. ‘Wie het onderste uit de kan wil hebben, krijgt de deksel op zijn neus’, zegt het spreekwoord. Maar de schrijvers en leiders van het volk zijn niet voor een gat te vangen. Het ziet er nu even somber uit maar: ‘Het komt goed’, roepen ze. ‘Het komt allemaal goed.’ Het is vervelend om te zeggen, maar ze kiezen voor *de positieve instelling.* ‘Be happy. Dont’t worry.’

Ze verklaren de wond van mijn volk lichtvaardig voor genezen.

Ze houden zichzelf en de mensen die naar hen opkijken voor 'dat het allemaal goed komt.' Ze blijven uitgaan van een goede afloop. Maar deze kruik gaat net zolang te water tot hij barst. Op een gegeven moment is het over en uit. Dan is het gedaan met elk ongegrond optimisme. Dan blijkt gewoon – bij wijze van spreken – dat de diagnose die ze als arts hebben gesteld er helemaal naast zat. Hoezo gezond? Het lichaam was zo ziek als een hond. Wie dacht dat ze op een gegeven moment wel tot inkeer zouden komen, komt bedrogen uit. Wie er op wacht tot deze mensen toegeven iets fout te hebben gedaan, moet over een groot geduld beschikken. Ze hebben geen berouw. Nu niet en nooit niet. Jeremia 8:11,12 *Zij genezen de breuk van de dochter van Mijn volk op het lichtst door te zeggen: Vrede, vrede! Maar er is geen vrede! Staan zij beschaamd, omdat zij een gruweldaad gedaan hebben? Ze schamen zich zelfs niet in het minst, ja, zij weten van geen blozen. Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen, ten tijde van de vergelding aan hen, zullen zij struikelen, zegt de HEERE.*

We hebben het altijd wel gezegd.

We zeiden dat deze zogenaamd wijze leiders nooit tot berouw komen. Dat is waar. Maar als het te laat is, dan hebben ze het blijkbaar altijd al geweten. Cynisme is wat hen vervolgens tekent. God is de boeman. Ze lijken door de feiten in het gelijk te worden gesteld. Alles valt in puin. De hoop die ze hadden op vrede en genezing, blijkt ongegrond. Jeremia 8:15 *Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds, naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking.* Met de metafoor van de oogst maakt God duidelijk dat Hij als de wijngaardenier en de houder van vijgenbomen tevergeefs naar vruchten zocht. Israël is de wijngaard die God plantte. Zij zijn de vijgenboom waaraan God de vroege vrucht hoopt te vinden, maar tevergeefs. Alles wat God in dit volk heeft geïnvesteerd aan verlossing en verzoening en uitreddingen heeft niets opgeleverd. Er is geen gerechtigheid. Geen liefde tot God. Geen zoeken van de HEERE. Geen poging om Hem te betrekken bij de grote vragen van het leven. Er is helemaal niets. Jeremia 8:13 *Ik ga hen volkomen wegvagen, spreekt de HEERE. Er zijn geen druiven aan de wijnstok, geen vijgen aan de vijgenboom, en de bladeren zijn verwelkt. Wat Ik hun gaf, daaraan gaan zij voorbij.* Zoals een wijngaardenier of een houder van vijgenbomen de boom omhakt die drie jaar geen vruchten opleverde, zo zal God de relatie met Zijn volk beëindigen. Marcus 11:12-26

Als ik wil oogsten, spreekt de HEERE zijn de bladeren verdord.

Later is te laat.

Er is iets wat er uit springt bij de mensen die doorgingen voor wijs. Het zijn de mensen van wie verwacht mocht worden dat ze met de Bijbel in de hand Gods volk zouden leiden bij alle levensvragen. Het valt op dat men – hoewel men doof leek voor het woord van God dat via Jeremia

tot hen kwam – toch wel heel goed gehoord heeft wat de uiteindelijke consequenties zouden zijn. Het blijkt uit hun bittere antwoord. Het komt aan het licht in hun cynisme. Ze kunnen geen kant meer op. De enige kant waar ze naar toe zouden kunnen – naar God – die kant willen ze niet uit. Kunnen ze misschien ook niet langer uit. Het enige wat ze nu doen is God afschilderen als een macht waar geen mens tegen opgewassen is. Jeremia 8:14 *Waarom blijven wij zitten? Verzamel u, laten wij naar de versterkte steden gaan en daar zwijgen, want de HEERE, onze God, heeft ons doen zwijgen. Hij heeft ons galwater te drinken gegeven, omdat wij tegen de HEERE gezondigd hebben.* Ze weten het heel goed. Op de bodem van ieder menselijk hart ligt het besef van schuld tegenover de HEERE. In de kelder van ieder huis ligt de schuld tegenover God, maar er zijn zoveel verdiepingen van menselijk leven. Er zijn maar weinig mensen die hier op tijd mee rekenen. Maar als alles weg is. Als alle verdiepingen van het huis zijn afgeslagen, alle filosofietjes opgeblazen, dan is er alleen nog de schuld en de onontkoombaarheid van het oordeel. Blijkbaar weet ieder mens – ook al doet hij alsof hij niets hoort – bewust of onbewust dat hij een zondaar is. Maar wanneer de uitgestoken hand van God keer op keer wordt afgeslagen en er niet iets is wat lijkt op berouw – en bekering en opstaan uit de verlorenheid van de schuld – dan is het op een gegeven moment over en uit. Eerder wilde men niet. Er komt een moment waarop men niet meer kan, al zou men willen. En dan is er niets en niemand die kan redden. Zelfs een versterkte stad niet. Wanneer in de stad het water ook nog vergiftigd blijkt, is het helemaal over en uit. Men voelt blijkbaar dat er geen ontkomen aan is. Als God voor je is, kan niemand je iets doen. Als God tegen je is, heb je een groot probleem. Daar ga je jezelf niet uit redden. Je bent reddeloos verloren. Ze horen de vijand binnenvallen in het land. Hij is de noordelijke grens bij Dan al over. De paarden van de vijand zijn niet te stuiten. Jeremia 8:16,17 *Vanuit Dan wordt het gesnuif van zijn paarden gehoord, heel het land beeft van het geluid van het gehinnik van zijn hengsten. Zij komen en verslinden het land en al wat het bevat, de stad en wie erin wonen. Voorzeker, zie, ik ga slangen, gifslangen op u af sturen, waartegen geen bezwering is, en die zullen u bijten, spreekt de HEERE.*

Giftige slangen stuur ik op jullie af, spreekt de HEERE.'

En dan gaat Jeremia toch aan de kant van zijn volk staan.

Jeremia is er kapot van. Hij voelt zich machteloos. Is dat niet een van de dingen waarom deze profeet ons zo sympathiek is? Hij zou kunnen zeggen: 'ik ben ook maar een doorgeefluik.' Zoals de apotheker zich beroept op de nieuwe regels 'waar hij zich ook aan moet houden.' Jeremia is anders. Het doet wel wat met hem. Hij gaat er bijna zelf ook onderdoor. Hij is niet de steriele woordvoerder van het

nieuwe beleid. Hij is een soort van transformator. Hij staat aan Gods kant en tegelijkertijd staat hij aan onze kant. Daardoor worden zijn profetieën – hoe hard ze ook aankomen – toch enigszins verzacht. Het is God met een menselijk gezicht. Hoe dan ook: Er is niets meer aan te doen. Het is zoals een makelaar met het bord in de tuin van het verkochte huis aangeeft: ‘Te laat.’ Men is gewoon ‘te laat.’ De mensen die in ballingschap worden gevoerd. Ze roepen: ‘Is er dan geen koning in Sion?’ Waar is God? Er was wel een koning in Sion. En God was er wel. Maar ‘waar was u?’, kun je vragen. Het volk was er niet. Ze luisterden niet, toen er nog een gelegenheid was om terug te keren. Maar nu is het te laat en de reden is overduidelijk. Het volk Israël heeft Zijn God getergd met de afgoden. Is dat de reden? Ja, dat is de reden. De zonde tegen het eerste gebod. *Gij zult geen andere goden naast Mij hebben.* Het eerste gebod viel als laatste. Toen was het 8ste en het 9de en het 7de en het 2de gebod allang omver gekeild. Maar toen ook het 1ste gebod het moest ontgelden kon het einde niet lang op zich laten wachten. De koning was er wel. God was er wel. Waar was u? Dat is de grote vraag. Maar Jeremia is helemaal uit zijn doen. Dit oordeel van God – het is rechtvaardig – maar het komt hard aan bij de profeet. Jeremia 8:18,19 *Als ik mij wil verkwikken, overvalt mij verdriet, mijn hart is afgemat in mij. Let op, het geluid van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk, uit een zeer ver land: Is de HEERE dan niet in Sion, of is haar Koning niet bij haar? Waarom hebben zij Mij tot toorn verwekt met hun beelden, met nietige afgoden uit den vreemde?* Misschien dacht Jeremia: ‘Ach het is nog zomer. Het kan nog.’ In de winter voerde men namelijk geen oorlog. Maar toen de tijd van de oogst voorbij was, was er nog geen verandering. Het laatste glimpje hoop werd de grond ingeboord. Ook kan het zijn dat Jeremia hoopte dat God nog wat zou vinden, nog enige vrucht zou oogsten. Maar het einde van de oogst – die niets opleverde – maakte het oordeel definitief. Hoe dan ook: Hij gaat gekleed in het zwart. Hij is in diepe rouw. Om Zijn volk. Jeremia 8:20,21 *De oogst is voorbij, de zomer is ten einde, en nog zijn wij niet verlost. Om de breuk van de dochter van mijn volk ben ik gebroken, ik ga in het zwart gehuld, verschrikking heeft mij aangegrepen.* Is er dan helemaal niets aan te doen?

Ik ga in het zwart gehuld, vol ontzetting.

Vroeger kwam er misschien nog onverwachte hulp uit Gilead. Dat was een gebied waar zalfolie vandaan kwam. Artsen gebruikten het. Het waren geneeskrachtige kruiden die – vermengd met olie – wonderen deden en onvermengd een heerlijke geur opleverden. Maar er komt niets van Gilead. Er komt geen genezing. Het volk is ziek. Het volk gaat dood. Jeremia is in tranen. Jeremia 8:22 *Is er geen balsem in Gilead? Of is er geen geneesheer daar? Want waarom is er dan geen herstel opgetreden bij de dochter van mijn volk? Als wijsheid dwaasheid wordt kan het einde niet lang op zich laten wachten. Als de leiders van Gods volk het leven van het volk geen richting geven aan de hand van*

Gods Woord, dan raakt men het spoor bijster. Het geluk wat men hartstochtelijk zocht, de gezondheid en de rijkdom die even oplichtten blijken een luchtkasteel, een droom zo kleurig als een luchtbel, maar ook zo kwetsbaar. Een luchtbel die uit elkaar spat.